

A bibarcfalvi református egyház elveszett kelyhe. Ezt a tornyával együtt Árpádház-kori templomot — különösen tornyát — ízléstelenül átépítették, megújították. Részében napjainkra megmaradt belső és külső freskódísz, mely a XIV. században készült, a legutóbbi restaurálás alkalmával teljesen leveretett és bevakoltatott, hogy semmi se mutassa azt a közel nyolc évszázados, tisztes kort, melyet e templom az építők leszármazottai körében átélt.

Szép erdélyi barokk kelyhe, anyakönyvei és irattára a mostani háborúban veszttek el. Szerencse, hogy a kehely fényképét és leírását régebben elkészítettem, s most itt közölhetem.

E kehely ezüsből van, részben aranyozva; domborított, poncolt és vésett munka. A kupa magas, karesú, kosár nélküli. Síma szájpereme alatt domborított és vésett barokk levéldíszű. Nódusa áttört illetőleg kivágott volutás ezüstlemezből áll, mely lefelé karesúsodik, s három aranyozott csüngője van. A nóduson felül, a kupa alját övezve kivágott és sodort ezüst övezete van, ez rongált állapotú. Talpa többszörös profilú, felső domborulata akantusz-soros, domborítva és vésvé; alatta egy síma tag van, melyet alul egy domborított olaszkoszorúval ékített aranyozott bogyós tag övez, ezüst levélzettel, alul egy aranyos gyöngysorral határolva. E tag alatti domború tag rózsák közötti, egymást keretező szalagdíszsel van ékítve. Talppereme lapos. A talpperembe felül a következő felirat van bevésve: *Osvád László Año 1795.* A kupa felső részette mesterjegy van beütve: álló oválban leveles korona alatt *M. F.* Készítette ifjabb FUCHS MÁRKUS brassai ötvös. FUCHS mester lett 1678-ban, meghalt 1709-ben [Köszeghy, i. m. 42. l. 238. sz.]. Gondos, szép munka. Magassága 23,5, kupatámmérete 8,6, talpátmérete 11,1 cm.

A kézdivásárhelyi református egyház klenódiumai. A valószínűleg Árpádház-kori eredetű kézdivásárhelyi református templom az 1834. évi tűzvészben — melyben a város 558 háza közül 421 égett porrá — összeomlott, s éghető részei a lángok martalékai lettek. Leégett két bástyája is, melyben a város és egyház régi levéltára volt elhelyezve, úgyhogy a város és egyház régi története megírhatatlan.¹ Ekkor pusztulhattak el az egyház régi klenódiumai is. A maiakat a tűzvész után ajándékozták egyesek vagy testületek az elpusztultak pótlására.

1. *Kehely.* Domborított, vésett, poncolt és aranyozott ezüst műtárgy. Kupája lefelé kissé keskenyedő hengerded, lapos fenékkal. Palástján három — az alapból kissé kiemelkedő — ovális, síma lap van kidomborítva, ezek mindenikét egy-egy erőteljesen domborított profil-arcok foglalja el. 1. pogánykoronás, szakáll és bajusznélküli idősebb férfi feje balprofilban, balvállától a mell felső részén át ívesen lezáródva s nyaka aljától az alul befejező vonalig bő lepellel borítva; a fej felett egyenes vonalban vésett felirata: AUGUSTUS. 2. Babérkoszorúval övezett fej jobbra fordulva, előbbihez hasonló alakban és kidolgozásban; ennek az előbbihez hasonló elhelyezésű és modorú felirata: TRIVS. 3. szalaggal övezett fej balra fordulva; az előbbiekhöz hasonló modorú felirata: TIBERIUS. — Az arcképeket befoglaló ovális alapok közt felül két ellentéte hajlású, domborított és vésett, elnyújtott akantuszlevél szárindítékát összefoglaló barokk kagyló aljából csokorakkötött szalagon függve, igen szépen domborított és vésővel utána dolgozott, lefelé szélesedő gyümölcs- és virágeszokor lészlik, mely a kupa aljáig ér, s itt leveles száraival a két szomszédos ovális alap formáját követi. A kupa alja tálcaszerű kosárkába van forrasztva ennek csipkeszerűen kivágott szélű, vésett és poncolt akantuszlevél füzéres kerete övezi a kupa fenéklapját.

¹ Háromszék vm. emlékkönyve (szerk. Potsa József) Sepsiszentgyörgy, 1899. III. l.

A kehely nyele karesú, bokályszerű, tehát nódus nélküli. Két oromzattal esztergályozás-szerűen három részre van osztva. A felső, abroncsszerű ormot felül és alul enyhén domborított és vésővel kontúrozott akantuszlevélsor határolja. A felső, nagyjában kissé befelé homorodó palástú, csonkakúpszerű rész, mely felső kiszélesedésével a kupát alul körülölelő, tálcaszerű kosárka aljába torkollik, három vésett, levelesszerű virágszállal van díszítve, liliummal, őszirózsával és kinyílt rózsával. Olyanok e virágok, mintha azokat az ötvösmester valamely falusi fazekas készítette virágdíszes tányérról, korsóról vagy bokályról másolta volna. Nagyon érdekes a különbség a klasszikus eredetű, soha el nem múltó divatú akantuszor és a népies stílusú, kissé naív stilizálású virágdíszek között. A középső nyélszakasz alsó, kiszélesedő pereme vésett kórsorral van ékítve, s mindenegyes kör belseje vésett levéldíszes. Felső részén — az akantuszor alatt — három gyümölcsesendélet van domborítva s vésővel és poncvassal utána dolgozva. E díszítések is olyanok, mintha festett, falusi fazekas-művekről, különösen kályhacsempékről másoltattak volna. Az alsó gömbszerű szárrész alsó és felső részén igen konvencionális, egyszerű vésett vonalas, egybekapcsolódó és ismétlődő díszítés fut körül; ez a legérdekesebb része a kehelynek.

A kehely talpa kerek, lapos, felfordított tányérszerű. Domborulatára három egymással összefüggő gyümölcs-csendélet van kiverve és igen finoman utánadolgozva. E rész már a teljes tervező és technikai tudás együttesének eredménye a nyél igen vegyes, utánozó stílusával szemben, mely kétségtelenül más, primitívebb, kisebb tanultságú mester műve. Mesterjegye, valamint finomsági próba bélyege a tapperem szélébe be van ütve kétszer. A próbabélyeg ismert,² az *AI* betűpáros mesterjegyet azonban még nem közölték, ezért ezt eredeti nagyságú rajzában itt adjuk (1. rajz). Magassága 28,3, kupaátmérője 11,2, talpperemátmérője pedig 15,8 cm. Teljesen ép ötvösmű.

E kehely kupájának régi római pogány areképeiből következtetve nem készült szakrális célra; nincs meg a hagyományos felfelé szélesedő, harangidomú kehelykupa-formája sem. Alkalmasint valamely klasszikus műveltségű, környékbeli úr ivópohara lehetett, természetesen szára és talpa nélkül. E két utóbbi részt két különböző mester készítette, úgy, hogy e műtárgy három különböző mester munkájából van összerakva; az *AI* betűpáros mesterjegye pedig csak a talp készítőjéé volt.

2. *Ezüst pohár.* Domborított, vésett, poncolt, aranyozott műtárgy. Alakja szájpereme és talpa felé egyenletesen szélesedő, a derekán a legkeskenyebb. Alsó harmada magasságánál — feneke irányában — fodrosan hajtogatott szélű ezüst lemez az elválasztó sáv, mely két keskeny, domborított, illetőleg

² L. Kőszeghy Elemér, Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig. [Bp., 1936. 233. l. 1275. sz.]. E próbajegy a fenti mű szerint a XVII. század második felében volt használatos, a század végén már más próbabélyegző volt, s 1800 táján ismét megváltoztatták.

A bibarcfalvi református egyház kelyhe

A zabolai református egyház kelyhe és serlege

A kézdivásárhelyi református egyház régi klenódiumai

A sepsiszentgyörgyi református egyház kelyhei és boroskancsói

hornyolt pálcátág közé van foglalva. Kissé kihajló szájrpereme síma; ez alatt három domborított renaissance kartusban egy-egy lefüggő gyümölcscesopor-tozat van domborítva s utána dolgozva. A kartusok közeiben egy-egy szár-nyas angyalfő díszlik, lasonlóképpen készülve sűrű-poncolatú alapon.

A fodrosszélű elválasztás, tehát a pohár feneké alatti részt három, talaj-ból kinövő domborított fatörzs osztja ugyanannyi részre. E részek egyiké-ben növénydíszes, rögös talajon egy hátratekintő farkas, másikában egy futó-bárány, harmadikában pedig egy ugrásra készülő, vagy játszó bárány dom-borított és utána dolgozott képe szerepel. Talppereme síma, lefelé laposodó. A szájrperem alatt következő vésett körirata van kereken: K:V:F:AZAKAS CZEH·AJÁNDEKOZTA·A·SZ:EKLESIÁNAK:UR·ASTALÁRÁ: 1838:1·JANUÁR. — Mesterjegye alulról a fenekébe van beütve, ez koronával fedett peremű pajzsban G S betűpár, tehát készítője STREITFERDER György brassai ötvös, ki 1638-ban lett mester s 1653-ban halt el.³ E műve stílusából ítélve működésének későbbi szakaszából, vagyis a XVII. század középső esztendeinek valamelyikéből szár-mazik. E jó kompozíciójú, de kevésbé gondos kidolgozású pohár sem egy-házi célra, hanem valamely környékbeli úr, vagy városi polgár számára ké-szült. Magassága 15,5, felső és alsó átmérője pedig egyformán 7,9 cm. E mű-tárgy is teljesen ép.

3. *Ezüst pohár.* Az előbbihez hasonló, de nagyobb. Domborított, vésett és poncolt, részben aranyozott mű. Alsó harmadának a fenék-magasságában levő elválasztás-profilja két pálcátág közt egy erőteljesebb, háromszög met-szetű orom. Síma szájrpereme alatt s az elválasztó rész felett, valamint talpa körül egyszerű lefüggő, illetőleg felnyúló renaissance vonal díszítés van. Az elválasztás alatti síma sáv bevéssett, keresztvezető szalagdíszítésű. E díszítésen kívül az egész palást sűrű poncalapú. Ezen alapon homorított s vésett kon-túrú, ú. n. verejtékeseppek és elfolyó verejtékesoportozatok szerepelnek, kö-zöttük hegyükre állított, rombusz-alakú rutázott és rutánként négyszögben bemélyített ponc-soros kereszttrácsú csoportok. A verejtékek vésettek, dombo-rítottak s közepük homorított. A verejtékesoportokba egyszerű csillagalakú poncdíszek vannak beütve. A díszítés, az elválasztás, a száj- és talpperem aranyozott; a többi rész tehát az egész poncolt alap ezüst. Belül is aranyozott. Peremébe belül be van karcolva: TOTT:ANDRÁS 1834.

E szokatlan kompozíciójú ötvösmű mesterjegye G G renaissance pajzs-ban, s a fenekébe alulról van beütve. Ugyanannak az ismeretlen nevű foga-rasi mesternek az ötvösjegye, aki 1670-ben Teleki Mihály kancellár és felesége Köröstarcsai Vér Judit részére készítette azt a címerpárjukkal ékített fedele-s, talpas poharat, mely özv. alapi Salamon Gézáné bethleni Bethlen Ilona gróf-nő tulajdona.⁴ A mesterjegy mellé összeillesztett H B betűk vannak be-karcolva; ezek valamely volt tulajdonos nevének kezdőbetűi.

Ezen — egy kis ajakperem repedésén kívül — ép műtárgy 20,7 cm magas, felső átmérője 10,1, az alsó pedig 8 cm.

4. *Úrasztali boroskancsó.* Öntött és vésett mű ónból, gömbbillentős fedél-lel ennek közepén esztergált formájú csücsökkel, kiöntőesőr nélkül, füllel s füle felkanyarodó alsó végződésén símamezejű renaissance pajzsoeszkával. Palástja hengeralakú, profilonzott, kiszögellő szájrperemmel s alul kidombo-rodó, erős profilú talppal. Szájrpereme alatt s talpdomborulata felett a palást két profilos bordázattal három részre van osztva. A felső és az alsó keskeny rész egészen síma, vésetlen. A középső széles rész vésett sűrű zegzűg-vonal

³ I. h. 35. l. 206. sz.

⁴ I. h. 114. l. 687. sz. — Az említett talpas pohár fényképét l. e mű XI. táb-láján.

díszítésű. E díszítés két egymással szembe ágaskodó oroszlán közt egy felül nyitott levélkoszorú, mely egy fonókeréket övez; a koszorú nyílása felett pedig egy leveles korona díszleg. A két oroszlán között, a fonókeréket övező koszorúval elválasztva, három bevéselt szász név és egy évszám szerepel: ANDREAS | MANKESCH | JOHANN | PAULL | JOHANN | OELHAN || 17 | 73. — A kancsó füle felső részén két bélyeg van beütve, mindkettő kerektalpu pajzsba foglalva. Az egyikben — heraldikailag jobbról — Brassó város címerképe, leveles korona alatt vele összefüggve — gyökeres fatörzs, a másikban pedig *HWK* betűk szerepelnek (4. sz. rajz).⁵

E kissé behorpadt talpdomborulatú úrasztali boroskancsónak magassága a fedélesücsök nélkül 23,3 cm, felső átmérője 10, az alsó pedig 14,9 cm.

Ez a XVIII. századbéli brassai kancsó sem készült egyházi célra, hanem általános eladásra, s valószínűleg a brassai takács-céh vette meg, s vésette belé díszes jelvényét, a neveket és az évszámot.

5. *Úrasztali ezüst kenyérosztó tányér.* Kalapált és vésett kerek tálcaszerű ötvösmű, három gömblábbal (a fényképen nem szerepel). Átmérője 22,4 cm, magassága 3,7 cm. Feneke lapjába egyenes soronként be van vésve: A. K:W.SZENT | EKLÉZIÁNAK | AJÁNDÉKBAN | ATTA | N:DÉZI MIHÁLY | ÉS FELESÉGE | NAGY SÁRA | 1839. — Egy próba és két mesterjegye van. A próbajegye s egyik mesterjegye KŐSZEGHY művében nem szerepelvén, rajzban mutatom be (2. és 3. sz.); a második mesterjegy fekvő oválban *D S* betűpár Darkó Sámuel marosvásárhelyi ötvösmesteré, aki 1813-ban született, s mester lett 1840-ben.⁶

A kehelyt és boroskancsót, valamint a kenyérosztó tányért úrvacsoraszertáskor használják; a két pohár nincs használatban.

A sepsiszentgyörgyi református egyház régi klenódiumai. E sok vihart átélt vártemplomnak középkori klenódiumai, úgy látszik, a II. Rákóczi György fejedelem szerencsétlen lengyel királyság keresése következtében az 1658. évi tatárdúláskor, vagy három évre rá, mikor Ali basa bevette a templomvárat és 900 védőjét leölte vagy elhurcolta, elpusztultak, elraboltattak. Ami ma van, mind e nagy veszedelmek után jutott az egyház tulajdonába.

1. *Kehely.* Aranyozott ezüst, domborított vésett, cizellált és poncolt mű. Kupája síma, harangalakú. Kosara nincs. Stílusa esztergályozott, finom profilú. Nódusa felfordított körtealakú, szépen domborított növényi és gyümölcs díszítménye közt három szembefordult fejjel, egy női-, egy szakállas férfi- és egy szörnycarc. Talpszára és talpa profilosan esztergált. Talpszárán felülről akantuslevelek nyúlnak alá domborított és vésett modorban. Alsó domborulatára volutás díszítés van domborítva. Az egész mű finoman cizellált. Talpperemébe alulról egy sorban be van vésve: *RENOVA:CUM GE D·IOH·DACZO—ANNO:1693*; Magassága 20,4, felső átmérete 8,9, talpátmérete 9,4 cm. E nagyon szép, a XVII. század második feléből való műtárgy mesterét nem ismerjük, mert mesterjegyét a talpperem felső részébe féloldaloslag verte be, s így névbetűi kiolvashatatlanok.

2. *Kehely.* Aranyozott ezüst, domborított, vésett, cizellált és poncolt mű. Kupája síma, harangalakú. Kosara nincsen. Stílusa profilosan esztergált. Nódusa felfordított körtealakú, hat ormójú, barokk. Alsó, esztergáltan profilozott stílusa alatt a talpszár felső peremét ezüst gyöngysoros szélű lemez

⁵ E *HWK* kezdőbetűs nevű ónöntő mestert nem sorolja föl Eichorn Albert a brassai szász céhekről szóló sorozatos értekezésének az ónöntőkről tárgyaló részében [Mitteilungen des Bzl. Sächs. Museum III (1938), 16–32].

⁶ Kőszeghy, i. m. 218. l. 1229. sz.

zárja le. Talpszára kissé tömzsi, esztergált, de alsó részén hatkarajosra kivágott. Alatta a barokk kelyhekre jellegzetesen kiszélesedő talpdomborulata is hatcikkes. E domborulat minden karajába egy-egy igen finom domborított és gondosan ezellált ezüst lemez van beforrasztva, kettőn gyümölcsesendélet, négyen pedig barokk díszítmény, poncolt alapon.

A perembe alulról e felirat van bevésve: *Edi : Va : Köste : Mat! Coll: Fran : Daczo ex Renovat : Sub Curat : ejusd : Sumpt : Ecclae : Refr ~ S : Sz : György Anno 1749.* — Magassága 21,8, felső átmérője 9,7, talpátmérője 13,2 cm. Ezt a XVIII. század elejéről származó, finom barokk művet a talpperembe beöntött mesterjegye szerint GEORGIUS OLESCHER junior brassai ötvösmester készítette. Egy kissé nyomott, alul bevágás nélküli, hármas karajban korona alatt az ezüst finomsági fok (12), közvetlen alatta külön egy olyan fekvő ellipszoidban, amelynek alsó részén bevágása van, *G O* betű. OLESCHER 1721-ben lett brassai ötvösmester, 1737-től 1761-ig céhmester, s 1761-ben halt meg [l. KÖSZEGHY, i. m. 46. l. 259. sz.; ott e mű is fel van említve].

3. *Úrasztali boroskancsó.* Öntött, vésett feliratú ónmű gömbbillentős fedéllel, mely a kiöntőt is fedi, s alul, kikanyarodó végén erősen tagolt formájú, vésetlen mezejű pajzzsal fedett füllel. Fedele szokatlanul magas, profilos esztergált forma, felül síma, dísz nélküli. A palást hengerded, lefelé szélesedő, pereménél s alsó negyedénél profilos, egybeöntött abroncsszerű díszítéssel. Elülső részébe a következő felirat van bevésve: *RENOV IN USUM SACRUM | ECCL. REF. S. SZ. GYÖRGY | SUMPT NOB. JOH. SIKO | Ao 1766.* Talpa domború profilos, erősen kiszélesedő. Magassága 32,5 cm. Ez a XVIII. századbeli teljesen ép ónkancsó Brassóban készült; mesterjegye, mely Brassó pajzsba foglalt címerképe s a fatörzstől jobbra és balra *M—M* betű, füle felső részébe és a fedél belsejébe van beütve.

4. *Úrasztali boroskancsó.* Öntött, vésett virágdíszű ónmű lapos, billentős fedéllel kiöntő nélkül. Fedelének közepén tagolt, csücskös lapos gomb ül. Billentőjének elején domború női arc, s felette kissé hátra hajolva tagolt, baluszterszerű befejeződés. Füle öntött virágdíszes, alsó kihajlása baluszterszerű. A palást hengerded, síma, szájánál abroncsszerű megerősítéssel, alja felé enyhe formában való kiszélesedéssel és egyenes talppal. Az egész palást vésett virágdíszes. Magassága 27 cm, talpán forrasztási nyomokkal. Brassai munka. Mesterjegye a fül felső részébe volt már eredetileg is igen gyengén beütve, s éppen ezért a használatban kivehetetlenül elkopott. A XVII. század második feléből való szép munka.

A *zabolai református egyház kelyhe és ezüst pohara.* E várfallal övezett, festett mennyezetű, nagyon szép templom klenódiuai közül egy kehely és egy aranyozott ezüst ú. n. udvari pokár maradt meg napjainkra.

1. *Kehely.* Domborított, öntött, áttört és vésett aranyozott-ezüst mű, síma foglalatú félékkövekkel. A kupa harangalakú, feltűnően domború aljú, síma, kosár nélküli. Stílusa alul-felül hatoldalú, öntött; minden második oldala áttört, későgót halhólyagos mértművel kitöltött. A közbeeső oldalakon a mértműre egy-egy négyszirmú kivágott és domborított stilizált rózsza van felforrasztva, közéjükön egy-egy ezüst golyóval. A módus lapos, kerek, felül alul 12–12 kidomborított lánzszelel. Rotulusai helyén egy-egy, összesen hat négyszögű, szögére állított, magas, síma foglalatú tábla-csízolatú almandin és ametiszt van. A talpszár hatoldalú, magas, karcsú; peremét, mely az alsó stílustól elválasztja, egyszerű párkányzat határolja. A talplemezek félkörös befejezésűek, alattuk az öntött galéria áttört, későgót halhólyagdíszítmény. Talppereme egészen alacsony, keskeny, lapos. E csinos kidolgozású, eléggé ép emlék talpa és stílusa a XV. század végétől, nódusa és kupája

a XVII. század első feléből való. Magassága 20², kupaátmérője 9⁶, talp-átmérete 10⁶ cm.

2. *Pohár*. Domborított, vésett, poncolt és niellós aranyozott-ezüst mű. Magas, kissé kihajló szájrermű és talpú, alsó harmadánál — a fenék magasságában — két síma pálcátág közt recesszerűen kidolgozott lemez asztrágallal. Síma szájrermé alatt három domborított, vésett és poncolt rózsában végződő díszítés van, köztük ugyanilyennel van összekötve. Az alsó elválasztás felett egyszerű vonaldíszítés van. Talpából egyszerű, erdőt ábrázoló fák s növények közt ágaskodó medve, vágatató őzsuta és vadászeb van kidomborítva. A felső díszítés alatt — azzal motivumban össze nem függve — ezüst nielló-vonaldíszítés látható, mely korábbi a domborított díszítésnél, s be volt észre nem vehetőleg aranyozva, s csak az aranyozás lekopásával jutott újra napfényre. A fényképen sajnos nem látható e nielló-dísz.

A pohár, mely valamelyik Mikesé lehetett, s egyáltalán nem készült egyházi célra, aranyozásának lekopásán kívül teljesen ép. A talpfermébe alul bevéssett *T:9 FFI* jegyet nem tudom értelmezni. — A pohár magassága 17⁷, felső átmérője 8⁷, alsó átmérete 8 cm. Mesterjegye nincs.

K. SEBESTYÉN JÓZSEF

Liszt Ferenc Nagyenyeden. LAKATOS ISTVÁN *Hitel VIII* (1943), 736–50 ismertette Liszt Ferenc 1846-i erdélyi útját. Liszt 1846. november 1-én kezdte el diadalútját Temesvárt, innen ellátogatott Lugosra és Aradra, november 20-án már Nagyszebenben hangversenyezett és innen november 23-án utazott el, hogy Kolozsvárt hangversenyezzen. Kolozsvárról december 8-án távozott el, ezúttal ismét Szebenben utazott keresztül Bukarestbe, majd Iaşiba. Lisztet e szerint az erdélyi magyarság csupán Kolozsvárt ünnepelte, de hogy mekkora lelkesedéssel, azt mutatja, hogy a nagy művész négy hangversenyt adott Erdély fővárosában és mintegy két hétig időzött a kolozsvári magyarság körében.

Liszt azonban nemcsak Kolozsvárt ismerlette meg az erdélyi magyar értelmiség művészszeretétét és rajongó hódolatát, hanem Nagyenyeden is. A művész november 23-án indult el Szebenből és valószínűleg már aznap este kellett megérkeznie Enyedre, minthogy másnap délután 5 óra tájban már Kolozsvárra érkezett. Liszt enyedi ünnepeltetéséről a következőket olvashatjuk a *Múlt és Jelen* 1846. 98. számában: „Teljesedett végre a népdal: *Jere Rózsám! Enyedre, Ott a világ közepe!* Folyó év november hava 24-kén ugyan is Liszt a híresztelt zongorakirály itt volt, de nem csak könnyű szerrel, hanem ns. Alsofejér notabilitásainak hódolataival s tömjénezéseivel környezve. Két követ — a tisztelt olvasók megengednek, ha azok criteriumát elmellőzöm, mivel nem tudtam felfogni, valjon ns. megyénk N. Enyed városának, egyesületnek, testületnek voltak követjei, de elég hozzá a zongora nagy királyát meghívták, nem csak világ közepiségéről, mint szintén szelleméről és varczagás utczájáról, de, sok egyébről is Lires Nagyenyedre, mit a művész feanirt napon beteljesite; az előtti estvén számos lovasok Enyed határa szélére elibe lovagoltak és onnan kísérték-bé fényesen kivilágított városi vendéglőbe a vidék — de mit irok? — az ország legkitünbbjei megjelenvén barátságosan idvezelték.“ — Liszt e szerint november 23-án este az enyedi küldöttség kérésére állott meg Enyeden, és itt is kellett meghálnia a vármegyeházán. A városi vendéglőből ugyanis a megyeházára mentek át, „hol tiszteletére legfényesebb vacsora várakozott; a ref. collegium ns. ifjúsága csakhamar kétszáz gyujtott fáklyákkal és szünni nem akaró éljen! kiabálások közt az evőterem ablakai alatt megjelenvén kardallal s zenével tisztelkedett a ritka